

РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ

ПРАВИЛНИК
О СТАНДАРДИМА КВАЛИТЕТА УЏБЕНИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

Бања Лука, мај 2023. године

На основу члана 42. став 5. Закона о основном васпитању и образовању („Службени гласник Републике Српске“, број 81/22) и 76. став 2. Закона о републичкој управи („Службени гласник Републике Српске“, бр. 115/18, 111/21, 15/22, 56/22 и 132/22), министар просвјете и културе, 8. маја 2023. године, доноси

ПРАВИЛНИК О СТАНДАРДИМА КВАЛИТЕТА УЏБЕНИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

Члан 1.

Овим правилником прописују се стандарди квалитета који се односе на садржај, научне, педагошке, психолошке, етичке, методичко-дидактичке, језичке, естетске и техничке захтјеве које треба да испуне уџбеници, уџбенички комплети, приручници и друга наставна средства (у даљем тексту: наставно средство) која се примјењују у основним школама у штампаном и/или електронском облику.

Члан 2.

(1) Наставно средство које се користи у основним школама мора бити урађено у складу са овим стандардима, усклађено са циљем и задацима основног васпитања и образовања дефинисаних Законом о основном васпитању и образовању (у даљем тексту: Закон), те исходима прописаним наставним програмом за одређени наставни предмет.

(2) Сврха доношења стандарда квалитета из члана 1. овог правилника је унапређење квалитета наставног средства и допринос остваривању циља и задатака основног васпитања и образовања дефинисаних Законом.

(3) Стандарди прописани овим правилником представљају основ за израду наставног средства, доношење стручне оцјене, тј. стручних мишљења рецензента и мишљења која даје Републички педагошки завод.

(4) За сваки стандард дефинисани су захтјеви који их прецизније одређују и који имају већи степен конкретности.

(5) Испуњеност стандарда процјењује се према томе да ли су задовољени сви прописани захтјеви.

(6) Наставно средство које не испуњава све стандарде квалитета прописане овим правилником не може бити одобрено за употребу.

(7) Наставно средство може садржавати електронски додатак који помаже ученику у самосталном савладавању, провјери и проширивању знања, вјештина и ставова или као подстицај за креативан рад.

(8) Наставно средство не може да садржи рекламне, комерцијалне поруке било којег произвођача или производа.

Члан 3.

(1) **Стандард 1 – Усклађеност садржаја и обима наставног средства** подразумијева да је садржај наставног средства усклађен са наставним програмом и циљем васпитања и образовања, а сљедећи захтјеви да су испуњени:

1) садржај наставног средства је урађен и усклађен са наставним програмом одређеног предмета за одређени разред, с циљем остваривања исхода дефинисаних наставним програмом,

2) садржаји дати у наставном средству су усклађени са наставним темама, објашњавају најважније појмове, идеје, информације и процесе,

3) наставно средство обезбјеђује хоризонталну и вертикалну повезаност садржаја у оквиру истог и других наставних предмета,

4) садржаји у наставном средству који нису прописани наставним програмима доприносе остваривању циљева и задатака наставног предмета и не ометају ток излагања осталих садржаја у наставном средству,

5) обим наставног средства је усклађен са наставним програмом за одређени наставни предмет,

6) садржаји електронског наставног средства који нису предвиђени наставним програмом за одређени наставни предмет су посебно означени, функционално прате ток излагања у наставном средству и циљ им је да допуне или појасне садржаје који одговарају наставном програму.

(2) Стандард 2 – Научна утемељеност садржаја наставног средства подразумијева да је садржај наставног средства заснован на научно провјереним и општеприхваћеним теоријама и сазнањима, а сљедећи захтјеви да су испуњени:

1) садржаји наставног средства засновани су на провјереним и прихваћеним научним теоријама, чињеницама, закључцима, актуелним подацима и савременим достигнућима из области за коју су намијењени,

2) садржаји дати у наставном средству засновани су на природи знања, методологији и начину сазнавања у датој дисциплини,

3) у наставном средству користи се међународни систем мјера и јединица,

4) уколико се у наставном средству наводе недоказане тврдње, јасно се указује на то да нису научно провјерене.

Члан 4.

Стандард 3 – Педагошко-психолошка примјереност наставног средства подразумијева да је наставно средство примјерено узрасту и способностима ученика и подстиче њихов развој, а сљедећи захтјеви да су испуњени:

1) наставно средство је у потпуности примјерено развојним могућностима, сазнајним способностима, предзнањима и образовним потребама ученика,

2) наставно средство за ученике са сметњама у развоју је примјерено одређеним специфичностима, сазнајним могућностима и образовним потребама ученика,

3) наставно средство подстиче интересовања за наставни предмет/област, мотивише ученика, подржава самостално и активно учење, подстиче проширивање и продубљивање знања,

4) наставно средство доприноси развоју функционалног знања, подстиче активно учење, упућује на примјену различитих стратегија/стилова учења и друге изворе знања, подстиче креативност, иновативност и развој критичког, логичког и стваралачког мишљења,

5) наставно средство указује на везу са свакодневним животом, његовом примјеном и даљим учењем,

6) наставно средство упућује на коришћење различитих извора и врста информација,

7) наставно средство доприноси интеграцији знања, развоју система појмова и свих нивоа когнитивних процеса,

8) наставно средство указује на вриједности правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности.

Члан 5.

Стандард 4 – Етички допринос наставног средства подразумијева да наставно средство доприноси развоју система вриједности који одговара циљу и задацима основног васпитања и образовања, а сљедећи захтјеви да су испуњени:

1) наставно средство одражава богатство различитости нашег друштва, омогућава стицање знања о равноправности појединца и друштвених група, те промовише право на различитост,

2) наставно средство доприноси развоју и очувању националног и културног идентитета, подржава толерантан однос према другим етничким и вјерским заједницама, као и мањинским групама и не садржи дискриминаторне садржаје и увредљиве називе,

3) у наставном средству афирмишу се принципи демократије и људских права, поштује се родна равноправност и једнакост и на прикладан начин се користе именице за оба пола,

4) наставно средство доприноси формирању позитивног односа према раду, знању, друштвеној солидарности, изграђивању позитивних међуљудских односа,

5) наставно средство је утемељено на научним стандардима и принципима савремене образовне праксе који су важни за потпун и складан развој личности ученика; преноси информације на објективан, критички и плуралистички начин, у складу са правним системом Републике Српске и међународним правом.

Члан 6.

Стандард 5 – Дидактичко-методичка структура наставног средства подразумијева да је наставно средство структурирано у складу са дидактичким принципима и методиком наставног предмета којем је намијењено, а сљедећи захтјеви да су испуњени:

1) садржај наставног средства је структуриран тако да указује шта ученик треба да научи и гдје и како (уз помоћ којих средстава) може провјерити своје знање,

2) јасно је наведено за који наставни предмет (предметно подручје), разред, годину изучавања, врсту школе је наставно средство намијењено,

3) концепцијски преглед садржаја, наслова, поднаслова је организован по јасном принципу и обезбјеђује прегледност и лако сналажење,

4) наставно средство садржи тематске цјелине које имају структуралне компоненте: увод, концепцијски приказ садржаја, функционалне цјелине (наставне цјелине, наставне теме и наставни садржаји), рјечник најважнијих појмова или попис појмова у зависности од узраста ученика,

5) уводни текст тематске цјелине упознаје ученике са њеним карактеристикама и оним што ученике очекује у функционалним цјелинама које представљају компоненте те цјелине,

6) наставно средство посједује логичку структуру и континуитет у представљању (или приказивању) садржаја, у којем сваки дио текста има своје мјесто и функцију,

7) функционална цјелина програмских садржаја садржи структуралне компоненте: основни текст и дидактичку апаратуру (издвојене кључне ријечи, примјере, налоге, резимее кључних идеја и порука, илустрације, шеме, мапе, карте, графиконе и сл.),

8) на крају тематске цјелине наставно средство нуди могућност за процјену, самопроцјену и интеграцију знања,

9) садржај у наставном средству је тако изложен да се поштују основни методички принципи и методика наставе наставног предмета/предметног подручја за који је намијењен, а наставно средство намијењено ученицима са сметњама у развоју има методички приступ примјерен њиховим образовним могућностима и потребама,

10) питања и задаци у наставном средству су:

1. логички повезани са садржајем,
2. јасно формулисани, прецизни, реално изводљиви и адекватни за примјену различитих облика и метода рада,
3. са различитим функцијама (увођење у нове садржаје, схватање, анализа, повезивање, утврђивање, провјера знања, примјењивање),
4. диференцирани по сложености и примјерени су различитим нивоима знања, способностима и вјештинама ученика,

11) примјери који се наводе у наставном средству су разноврсни, примјерени узрасту ученика и у функцији су бољег представљања и разумијевања садржаја,

12) стручни термини и непознате ријечи у наставном средству су јасно истакнути и објашњени на истој страници гдје се уводе (осим ако природа предмета не захтијева другачије),

13) уколико уз наставно средство постоји додатни дидактички материјал, он је усклађен са садржајем наставног средства и одговара наставном програму, а ако је у електронском облику, користи предности тог медија приликом презентације садржаја и интерактивности,

14) у наставном средству за стране језике свака тема је праћена са неколико аудио-снимака, који су снимили изворни говорници, а садржи различите облике снимљеног текста (опис, дијалог, разговор, интервју и сл.).

Члан 7.

Стандард 6 – Језик наставног средства подразумијева да је наставно средство писано стандардним језиком, а сљедећи захтјеви да су испуњени:

1) наставно средство поштује језичке норме и написано је на српском књижевном језику ијекавског изговора,

2) наставно средство написано је ћириличким или латиничким писмом,

3) наставно средство за стране језике написано је на страном језику за који је намијењено и поштује његове језичке норме,

4) дужина и конструкција реченица одговарају узрасту ученика којем је наставно средство намијењено,

5) наставно средство подстиче развој језичких вјештина у складу са природом наставног предмета,

6) текст је језички и стилски уједначен,

7) наставно средство не може да садржи материјалне, техничке, правописне, нити граматичке грешке,

8) језик је примјерен садржају наставног предмета и на правилан начин се користи стручна терминологија,

9) страни изрази, изузев у наставном средству за стране језике, користе се само када је неопходно,

10) текстови у наставном средству страних језика садрже број нових ријечи и израза које се уводе по први пут, примјерено узрасту ученика и у складу са методичким принципима наставе страних језика.

Члан 8.

Стандард 7 – Естетске и техничке карактеристике наставног средства подразумијевају да наставно средство има естетске и техничке карактеристике које омогућавају ефикасну и функционалну употребу, а ликовно-графички захтјеви доприносе бољем разумијевању садржаја и подстичу учење, те да су сљедећи захтјеви испуњени:

1) у наставном средству у штампаном облику садржаји су повезани у линеарну структуру док су садржаји у електронском облику у облику разгранате мрежне структуре која омогућава бржу прегледност и интерактивност,

2) наставно средство у електронском облику омогућава коришћење на различитим уређајима како би се омогућила њихова употреба путем (стандардних) електронских платформи или апликација,

3) додатни аудио и видео материјал наставног средства треба да буде примјенљив на различитим уређајима који репродукују звук или слику,

4) наставно средство намијењено ученицима са сметњама у развоју је по питању техничке опреме примјерено специфичностима сметње у развоју ученика,

5) формати наставног средства у штампаном облику су А4 и Б5 и скраћени А4 и Б5,

6) папир на којем се штампа наставно средство (књижни блок) мора да буде волуминозни, офсетни или кунздрук (у складу са функцијом наставног средства), минималне грамаже 70 g/m^2 , док се за корице користи хромокартон или кунздрук са пластификацијом минималне тежине 250 g/m^2 ,

7) наставно средство у штампаном облику мора да буде увезано, а повези који се користе су броширани и/или кламовани, у зависности од броја страница,

8) величина слова за основни текст одговара узрасту ученика и не може бити мања од 12 pt, док се за описе ликовно-графичких прилога, карте, шеме, формуле и друго користе фонтови из породице фонтова који одговарају фонту основног текста и не могу бити мањи од 8 pt,

9) штампа књижног блока треба да буде урађена у одређеној боји (црно-бијело и/или колор) у складу са захтјевима и специфичностима самог рукописа, а корица треба да буде у боји 4/0, вањска страна корица треба да буде илустрована, а унутрашња страна да буде бијела,

10) садржај наставног средства налази се на почетку или на крају наставног средства, у зависности од захтјева самог рукописа, а означен је на прегледан начин у цијелом наставном средству,

11) статички елементи (слике, графике, илустрације, фотографије, симболи и др.) и динамички елементи (мултимедија, анимације, аудио и видео записи и др.) су јасни, описани називом и, према потреби, пропратним текстом, а све у складу са садржајима у наставном средству,

12) количина и врста елемената из тачке 11) овог члана доприноси разумијевању садржаја и не омета пажњу ученика, те су израђени према стандардима струке и примјерени узрасту ученика,

13) графичка и ликовна опремљеност наставног средства је усклађена са садржајем наставног средства, доприноси његовом бољем разумијевању и развија естетске вриједности код ученика,

14) елементи структуре наставног средства су ликовно-графички означени на прегледан начин и досљедно у цијелом наставном средству,

15) наставно средство у електронском облику је интерактивно, лако за коришћење и омогућава самостално учење у складу са узрастом и предзнањем ученика, те садржи елементе за процјену напредовања ученика.

Члан 9.

Ступањем на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о стандардима квалитета уџбеника за основну школу („Службени гласник Републике Српске“, број 4/21).

Члан 10.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“.

Број: 07.041/020-646/23
Датум: 8. маја 2023. године
Бања Лука

МИНИСТАР
Жељка Стојичић